

Handleguide for bekymringsbørn

Beredskab til opsporing og håndtering af vold, seksuelle overgreb og omsorgssvigt mod børn og unge

Godkendt af Byrådet 30. november 2023. Redigeret april 2024, p.g.a de tidligere gældende regler i serviceloven, fra 1. januar 2024 findes i Barnets lov.

Indholdsfortegnelse

Indledning	3
Del 1: Bekymring for mistrivsel og omsorgssvigt	4
Generel vejledning vedr. bekymring for mistrivsel og omsorgssvigt hos børn og unge	4
Definition af omsorgssvigt.....	4
Tegn og signaler	5
Hvad gør du, når du er bekymret?	6
Hvornår skal du underrette.....	6
Hvordan underretter du børn og ungerådgivningen?	8
Offentligt ansattes underretningspligt efter Barnets lov § 133	8
Punkter, der skal med i underretningen	8
Når underretningen er modtaget.....	9
Del 2: Overgreb mod børn og unge	10
Særligt vedr. mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge	10
Vold	10
Seksuelle overgreb.....	11
Forebyggelse af vold og seksuelle overgreb	11
Tidlig opsporing.....	12
Mulige tegn og reaktioner	12
Mulige tegn og reaktioner på vold	13
Mulige tegn og reaktioner på seksuelle overgreb.....	14
Børn, seksualitet og grooming	16
Hvad gør du?	18
Handleveje i forhold til hvem mistanken retter sig i mod	18
Mistanke og viden i forhold til forældre eller andre i forældrenes sted.....	19
Hvad gør du som medarbejder?.....	19
Hvad gør du som leder?.....	19
Mistanke eller viden i forhold til en voksen i barnets netværk	20
Mistanke eller viden i forhold til en ansat	21
Mistanke eller viden i forhold til et barn under 15 år	22
Underretning i overgrebssager	24
Hvad skal underretningen indeholde	24
Hvordan underretter du børn og ungerådgivningen?	25
Når underretningen er modtaget.....	25
Børnehus	26
Kontaktoplysninger	26
Rådgivningsmuligheder	26
Bilag 1: Januscentret - bekymringsbarometer til vurdering af børns	
”seksuelle” adfærd og leg	28
Hvad karakteriserer børn og unge med bekymrende/krænkende adfærd?	29
Bekymringspunkter	29

Indledning

Handleguiden beskriver Lolland Kommunes beredskab for håndtering af generelle bekymringsager med mistriksel og omsorgssvigt, samt sager med mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge.

Alle professionelle i Lolland Kommune har ansvar for at beskytte børn og unge, herunder bidrage til, at vi så tidligt som muligt bliver opmærksomme på og reagerer, hvis et barn eller en ung udsættes for omsorgssvigt, vold eller seksuelle overgreb. Hensynet til barnet skal altid komme i første række, og vi har som professionelle ansvar for, at der bliver handlet hurtigt og relevant, når bekymringen opstår.

Handleguiden er tænkt til alle professionelle, der i deres arbejde har viden om eller kontakt

med børn og unge under 18 år. Det gælder ledere og medarbejdere i dagpleje, dagtilbud, skoler, SFOer, klubber, sundhedsplejen, myndighedsrådgiverne, familiebehandlingsområdet, plejefamilier, biblioteker, svømmerhaller, sportsklubber, m.fl.

Handleguiden er opdelt i to dele, hvor første del omhandler generel vejledning vedr. bekymring for mistriksel og omsorgssvigt, mens anden del særligt er rettet mod mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge. Guiden er opdelt, da både lovkrav og håndtering af overgrebssager på nogle punkter adskiller sig fra sager med mistriksel og omsorgssvigt.

Kontaktoplysninger

Underretninger omkring børn/unge fra samarbejdspartnere i Lolland Kommune og eksterne, skal sendes fra Borger.dk. Her starter du en underretning UDEN MitID, og sætter dine kontaktoplysninger på. Når du afslutter, bliver underretningen automatisk sendt til Børn og Ungerådgivningens postkasse: underretninger@lolland.dk.

Underretninger fra borgere skal ligeledes sendes fra Borger.dk. Her vælger man en underretning MED MitID eller Anonym.

Endvidere kan rådgivningen kontaktes på:

Øst: 54 67 61 09.

Vest: 54 67 60 30

Del 1: Bekymring for mistrivsel og omsorgssvigt

Generel vejledning vedr. bekymring for mistrivsel og omsorgssvigt hos børn og unge

Begrebet omsorgssvigt defineres ofte meget forskelligt, og der er derfor ikke én enkelt samlebetegnelse. Udgangspunktet, for dig som professionel, er i hvilket omfang, du vurderer at barnet eller den unge trives, herunder om du vurderer, at barnet modtager tilstrækkelig omsorg fra de voksne omkring sig.

Definition af omsorgssvigt

Med omsorgssvigt forstås vi, at forældre eller de personer, der har omsorgen for barnet, påfører det fysisk eller psykisk skade eller forsømmer det så alvorligt, at barnets fysiske og/eller psykiske sundhed og udvikling er i fare. Kilde; Killén, 2005, inspireret af Kempe, 1979.

Er du som professionel medarbejder i tvivl om, hvad tilstrækkelig omsorg er, kan du søge viden og inspiration i ICS-metoden (Integrated Children's system) og f.eks. anvende de tilgængelige aldersopdelte fokusområder.

[Link til ICS-metoden på Social- og Boligstyrelsens hjemmeside](#)

Følgende signaler hos børn kan være tegn på svigt eller overgreb:

1. Har problemer med at kontrollere impulser - fx hyppige raserianfald, manglende vredeskontrol.
2. Virker angst, græder umotiveret - eller oplever du generelt, at barnet virker meget stresset eller følelsesmæssigt belastet.
3. Virker trist og måske depressiv - lider eventuelt af skyldfølelser.
4. Stille børn - "usynlige", flittige, men ængstelige børn som har tendens til at isolere sig.
5. Mangler nysgerrighed og interesse for omgivelserne - har f.eks. kontaktproblemer og er måske angst for berøring eller øjenkontakt.
6. Klæber til voksne - eller tager afstand fra voksne.
7. Adfærdsændringer som ikke kan henføres til almindelige udviklingsområder - tab af glæde ved ting og aktiviteter, tidlig seksuel aktivitet, voldsom onani, søvnforstyrrelser, er ikke længere renlig, gør skade på sig selv, tvangspræget leg.
8. Koncentrationsvanskeligheder - har svært ved at modtage læring, bliver let påvirket af uro.
9. Fysiske tegn på omsorgssvigt - forsømt med hensyn til personlig pleje, søvn og mad.
10. Har mange fysiske klager - f.eks. hovedpine, mavesmerter eller underlivssmerter.
11. Tegn på vold og overgreb - f.eks. uforklarlige blå mærker, rødmen eller rifter omkring mund, vagina og endetarm.
12. Spiseforstyrrelser - stærkt over- eller undervægtig.
13. Uhensigtsmæssige alkohol- eller stofmisbrugsvaner.
14. Forsømmer tit skolen.

Tegn og signaler

Der er sjældent entydige signaler på, at et barn udsættes for omsorgssvigt eller overgreb. Børn udtrykker sig forskelligt.

Nogle er mere direkte end andre, men generelt kan man sige, at tydelige ændringer i barnets adfærd, humør og samspil med andre må give anledning til, at man er ekstra opmærksom.

Signaler hos forældre

Disse signaler kan være tegn på, at forældrene ikke tager tilstrækkeligt vare på barnet:

1. Forældrene er impulsive eller kølige over for barnet, eller har en adfærd overfor barnet som er upassende.
2. Forældrene viser tegn på manglende forståelse for, hvad man kan forvente af et barn i den pågældende alder.
3. Kontakten til barnet er præget af manglende indføling, vrede, bebrejdelser, skæld ud, trusler, afvisning, ligegyldighed, osv.
4. Forældrene kommer med vage, utroværdige eller indbyrdes forskellige forklaringer på skader hos barnet.
5. Forældrene undervurderer et barns sygdom eller skade og søger behandling sent.
6. Forældrene yder ingen eller kun mangelfuld omsorg for barnets sikkerhed og fysiske behov. Eksempelvis, at forældre ikke sørger for at barnet får medicin.

Hvad gør du, når du er bekymret?

Når du som professionel bliver bekymret for et barn eller en ung, er det vigtigt at du deler bekymringen med dine kollegaer og din leder. Tal med dem om hvad du ser og nedskriv dine observationer, således at fokus fastholdes på den bekymring du har. Inddrag herefter både forældre og andre relevante fagpersoner via Familiedialog (dog undtaget bekymring for vold og seksuelle overgreb, hvor der skal underrettes straks), således at der bliver etableret et tæt samarbejde hele vejen rundt om barnet/den unge.

Til brug for afdækning af din bekymring, herunder afklaring af tilgængelige fagressourcer i organisationen, kan du anvende børnelinealen. Endvidere har du direkte adgang til trivselsguiden, viden om vold og seksuelle overgreb, m.m. Lolland Kommune arbejder ud fra den løsningsfokuserede tilgang, LØFT.

Forældre

I Lolland Kommunes Børne- og ungepolitik er omdrejningspunktet dialog og samarbejde med forældrene om deres ansvar for at sikre gode vilkår for deres børn. Barnet eller den unges forældre inddrages systematisk i at formulere, hvad der volder problemer for barnet eller den unge. De ansatte i Lolland Kommune løser således deres professionelle opgave sammen med forældrene eller den, der har forældremyndigheden.

Forældre til mindre børn

Hvis du som forældre til et mindre barn (0-6 år) er bekymret for dit barns trivsel, kan du henvende dig i Familiens Hus. Du kan henvende dig anonymt og uden tidsbestilling. Læs mere om Familiens Hus på lolland.dk/familienshus.

Hvad er familiedialog?

Familiedialog er et online dialogværktøj, som gør det nemmere for forældre og fagpersoner at samarbejde om at hjælpe børn og unge, der ikke trives.

Hvornår skal du underrette

Du har som medarbejder i Lolland Kommune pligt til at foretage en underretning til børn og ungerådgivningen, når du skønner, at et barn eller en ung kan have behov for særlig støtte. Reglerne omkring underretningspligt er reguleret i Barnets lov § 133.

Underretningspligten er personlig. Det betyder, at du, på trods af evt. uenighed med din leder om hvorvidt der skal udarbejdes en underretning, har pligt til at underrette, hvis du vurderer at betingelserne er opfyldt.

Underretningspligten indtræder i de tilfælde, hvor barnet eller den unge kan have behov for særlig støtte, jf. Barnets lov kapitel 16. Underretningspligten er således ikke relateret til situationer, hvor problemstillingen kan og skal løses fx via en socialpædagogisk indsats i folkeskole- eller dagtilbudsregi.

Underretningspligten er betinget af, at forældrene ikke selv er i stand til at skabe de relevante forandringer, der vurderes at være behov for i forhold til barnet eller den unge. Det er således afgørende, at du som professionel inddrager og taler med forældrene om de observationer der er gjort og her vurderer, om forældrene selv kan skabe en relevant løsning. Hvis du fx møder børn, hvis hygiejne er meget dårlig, eller hvor kosten er utilstrækkelig, bør du som fagperson tale med forældrene herom og via dialog forsøge at få ændret forældrenes adfærd. Dette foregår i Familiedialog, hvor du kan inddrage andre fagressourcer også. Det er først såfremt denne indsats ikke lykkes, at du som fagperson skal overveje om betingelserne for underretning er opfyldt. Udgangspunktet er således, at du som fagperson altid drøfter dine bekymringer og overvejelser med forældrene, for herigennem at forsøge at få skabt relevante adfærdsmæssige forandringer.

Der henvises til den fulde vejledningstekst vedr. underretningspligten i kapitel 4 i "Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier (Vej nr. 9142 af 26/02/2019)

Særligt omkring skolefravær

Du har som lærer en særlig pligt til at underrette, såfremt en elev har et ulovligt skolefravær eller undlader at opfylde undervisningspligten. Endvidere har den enkelte skoleleder pligt til at underrette kommunalbestyrelsen, når en elev har ulovligt skolefravær på over 15 procent inden for et kvartal. Fraværstrategien ses på www.lolland.dk under Skoler.

Hvad skal underretningen indeholde

Underretningen skal indeholde en række oplysninger om de iagttagelser og bekymringer, som du har gjort, som er nødvendige for børn og ungerådgivningens behandling af underretningen. Vær derfor meget grundig når du udfylder blanketten, så det sikres, at alle nødvendige oplysninger fremgår.

Det er vigtigt, at du skelner mellem, hvad du ved og hvad du antager. Underretningen skal bygge på dine konkrete iagttagelser og bekym-

ringer. Disse skal være så konkrete som muligt, og du må meget gerne komme med eksempler fra hverdagen.

Underretningen skal ikke indeholde din egne vurderinger eller forslag til, hvad der kan gøres ved problemet, men gerne dine faglige vurderinger i forhold til barnets trivsel og udvikling.

Er du i tvivl, om betingelserne for underretning er opfyldt, eller om hvordan du skal udfærdige underretningen, kan du altid rette henvendelse til den åbne rådgivning på skolerne, institutionerne eller ved telefonisk kontakt til børn og ungerådgivningen.

Offentligt ansattes underretningspligt efter Barnets lov § 133

Stk. 1. Personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunalbestyrelsen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til eller grund til at antage,

- 1) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte,
- 2) at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold,
- 3) at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller
- 4) at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Stk. 2. Skoleledere på folkeskoler skal underrette kommunalbestyrelsen, når en elev har ulovligt skolefravær på 15 pct. eller derover inden for et kvartal.

Punkter, der skal med i underretningen

- Barnets/den unges navn, personnummer, adresse og telefonnummer
- Navn på mor/far/værge og adresse
- Oplysning om forældremyndighed, hvis oplysningen haves
- Hvor længe problemet har eksisteret – og hvor længe du og dit arbejdssted har kendt barnet/den unge
- Beskrivelse af barnets ressourcer, problemer og vanskeligheder
- Hvad din arbejdsplads, du/andre har gjort for at hjælpe (Hvilke aktører har været inddraget)
- Samarbejdet med forældrene – hvordan har de reageret på din bekymring
- Anførelse om forældrene er orienteret om underretningen, og hvis de ikke er begrundelse herfor
- Dit navn og stilling
- Dato

Hvordan underretter du børn og ungerådgivningen?

Når du har en bekymring, der giver anledning til underretning, har du to veje i forhold til inddragelse af Børn- og ungerådgivningen.

Skriftlig underretning

Du har mulighed for at fremsende en skriftlig underretning via den officielle underretningsblanket. Underretningen sendes til underretninger@lolland.dk.

Når underretningen er fremsendt til Børn- og ungerådgivningen, er det vigtigt, at du som fagperson fastholder dit fokus på barnet og dermed fortsætter den professionelle indsats, som alle-

rede er igangsat. Underretningen medfører ikke, at andre "tager over", men at der bliver inviteret nye og yderligere kompetencer ind omkring barnet.

Inddragelse via familiedialog

Er der allerede igangsat et Familiedialogforløb, kan du inddrage Børn- og ungerådgivningen ved at invitere dem direkte med ind i Familiedialogen. Herefter er "sagen" formelt registreret i Børn- og ungerådgivningen, og der vil blive arbejdet med den på samme vis, som ved en skriftlig underretning.

Når underretningen er modtaget

Alle underretninger registreres og håndteres af Børn- og ungerådgivningen straks efter modtagelse. Herefter følges et fast, struktureret forløb i forhold til hver enkelt underretning:

- **Modtagelse:** Underretning registreres. Der oprettes sag på barnet.
- **Vurdering:** Senest 24 timer efter modtagelse skal Børn- og ungerådgivningen foretage en vurdering af, om barnets eller den unges sundhed og udvikling er i fare, og om der derfor er behov for at iværksætte akutte foranstaltninger overfor barnet eller den unge (Barnets lov § 136, stk. 2). Alle underretninger bliver således læst og vurderet inden for 24 timer.
- **Kvittering:** Børn- og ungerådgivningen kvitterer for modtagelse af underretningen inden for 6 dage efter modtagelse (Barnets lov § 138, stk. 1).
- **Tilbage melding til underretter:** Børn og ungerådgivningen skal orientere den, der har foretaget underretningen om, hvorvidt der er iværksat en undersøgelse eller foranstaltninger vedrørende det barn eller den unge, som underretningen vedrører (Barnets lov § 138, stk. 2). Tilbage melding sker senest 2 måneder efter modtagelse af underretningen.
- **Tilbage melding til underretter (udvidet):** Børn- og ungerådgivningen kan orientere underretter om hvilken type af foranstaltning, der er iværksat, og om den planlagte varighed heraf, såfremt denne viden vil være af væsentlig betydning for den støtte som den pågældende udøver (Barnets lov § 138, stk. 3).
- **Second opinion:** Modtager Børn- og ungerådgivningen en underretning vedr. et barn eller en ung, hvor der allerede er iværksat foranstaltninger, skal sagen genvurderes.

Der foretages en "second opinion" en såkaldt genvurdering af en anden person, end den vanlige rådgiver.

Når underretningen er modtaget, gennemføres der en samtale med familien, hvor forældrene får mulighed for at kommentere og drøfte underretningens indhold. Endvidere er der mulighed for at gennemføre en samtale med barnet eller den unge. Børnesamtalen kan gennemføres uden samtykke fra forældremyndighedsindehaveren og uden dennes tilstedeværelse, når hensynet til barnets eller den unges bedste taler herfor (Barnets lov § 137, stk. 2).

Efter det indledende møde koordinerer rådgiveren det videre arbejde omkring barnet/den unge, forældrene og underretter. Der tages her stilling til, om der skal iværksættes en egentlig børnefaglig undersøgelse, om der skal iværksættes støtte efter Barnets lov §§ 30-32 eller om sagen evt. skal afsluttes. Fra sagen oprettes til den afsluttes vil der hver tredje måned blive afholdt et møde, hvor sagsbehandler indkalder forældremyndighedsindehaver og samarbejdspartnere omkring barnet, herunder skole/dagtilbud. Omhandler underretningen et barn eller en ung der er kendt i forvejen af Børn- og ungerådgivningen, tilgår denne sagen som et supplement til de oplysninger der foreligger i forvejen.

Del 2: Overgreb mod børn og unge

Særligt vedr. mistanke eller viden om overgreb mod børn og unge

Vold

Vold i familien er en bred betegnelse for fysisk og psykisk vold, enten mellem familiemedlemmer, mellem partnere eller eks partnere eller mellem forældre og børn.

Vold forstås ofte som fysisk vold, hvor der efterlades mærker eller hvor der er tale om fysiske smerter. Begrebet bør dog defineres bredere og omfatter også psykisk vold, hvor der fx anvendes trusler, barnet skræmmes eller i øvrigt er udsat for nedvurderende eller ydmygende handlinger. Hertil kommer handlinger som barnet er vidne til, fx vold mellem forældre eller andre nære omsorgspersoner.

Som professionel medarbejder er det vigtigt at have viden om forskellige typer af vold, herunder ikke mindst, at være opmærksom på at volden altid er ødelæggende for barnets udvikling.

Definition på vold (Socialstyrelsen)

- Vold er en handling eller trussel, der – uanset formålet – er egnet til eller skader en anden persons integritet. Eller som skræmmer, smerter eller skader personen – uanset om personen er et barn eller en voksen.
- Volden kan have samme effekt på andre personer, der overværer eller overhører handlingen. Volden kan både være en bevidst handling eller en handling, der sker i affekt.
- Handlingen overskrider samfundets love og normer.

Definition på vold mod børn

- Uanset typen af vold, der begås mod et barn, er der tale om en adfærd fra forældrene eller andre omsorgsgivere, som er ødelæggende for eller forhindrer udviklingen af et positivt selvbillede hos barnet.
- Enhver form for vold bringer barnets udvikling eller sundhed i fare. Vold er udtryk for, at barnet ikke frivilligt indgår i den handling, der begås mod barnet.

Seksuelle overgreb

Seksuelle overgreb er en bred betegnelse for overgreb, som er reguleret i straffeloven. Det kan handle om voldtægt og dermed direkte fysiske overgreb eller det kan handle om samleje eller anden kønslig omgang med et barn under 15 år. Endvidere kan det handle om blufærdighedskrænkelser, berøringer, verbale krænkelser eller optagelse og besiddelse af pornografiske film og fotos af unge under 18 år.

Hertil kommer køb af seksuelle ydelser fra personer under 18 år, samt situationer, hvor barnet eller den unge er betroet til undervisning eller opdragelse.

Forebyggelse af vold og seksuelle overgreb

I Lolland Kommune arbejdes der målrettet med at forebygge vold og seksuelle overgreb mod børn og unge. Forebyggelsen foregår lokalt i dagtilbud, skoler, ungdomsskole, foranstaltningstilbud, m.m.

Forebyggelse handler dels om generelle sociale indsatser, men også i høj grad om organisering, viden og dialog blandt de professionelle.

Forebyggende aktiviteter for fagfolk

Opkvalificering af fagfolk:

- Opdateret faglig viden om vold og seksuelle overgreb og konsekvenserne for børnene.
- Adgang til faglig supervision/sparring.
- Åbenhed og dialog i forhold til håndtering af overgreb, således at alle, der arbejder med børn og unge, har mulighed for at drøfte dilemmaer og tilegne sig ny viden på området.
- Viden om organisering, således at alle medarbejdere har kendskab til Lolland Kommunes beredskab og retningslinjer.

Seksuelle overgreb mod børn er ifølge Socialstyrelsen karakteriseret ved følgende:

- Den voksne udnytter barnets tillid.
- Det seksuelle overgreb krænker barnets integritet.
- Det er en handling, som barnet ikke kan forstå eller misforstår, og som barnet ikke er modent til at give samtykke til.
- Det seksuelle overgreb er udtryk for den voksnes behov og på den voksnes betingelser, eller et udtryk for børn og unge, der udsætter andre børn og unge for seksuelt grænseoverskridende adfærd.
- Det er en handling, som overskrider samfundets lovgivning og den almindelige moral.

Åbent fagligt og pædagogisk miljø med:

- Fokus på adfærd og omgangsformer.
- Klare ansættelses- og personaleopfølgingsprocedurer (børneattester, m.m.).
- Klare procedurer ved mistankesager.

Forebyggende aktiviteter med børnene (og forældre)

- Læring om grænser, følelser og omgangsformer for mindre børn.
- Forbedret seksualundervisning for større børn.
- Fokus på god dialog med børn og forældre om vold og overgreb.
- Oplysning om børns rettigheder.

I Lolland Kommune skal samtlige institutioner i dialog med forældrebestyrelser og medarbejdere udarbejde lokale retningslinjer og klare holdninger omkring normer og regler vedrørende krop og respekten for personlige grænser.

Tidlig opsporing

Det er skadeligt for børn og unge at blive udsat for vold og seksuelle overgreb, derfor er det vigtigt, at fagpersoner så tidligt som muligt opsporer og handler, hvis der er mistanke eller viden om, at børn og unge udsættes for overgreb.

Det er ofte gennem barnet selv, man får viden eller mistanke om overgreb, og selvom det sjældent er muligt umiddelbart at få be- eller afkræftet mistanken, er det vigtigt, at man som fagperson har faglig viden om de mulige tegn og reaktioner, barnet kan udvise.

Dette afsnit handler om den sekundære forebyggelse og beskriver anbefalinger til, hvordan man kan arbejde med tidlig opsporing af overgreb ved at sikre, at alle relevante fagpersoner har den fornødne viden om mulige tegn og reaktioner på vold og overgreb, om børn og seksualitet, om grooming og om særligt udsatte børn og unge.

Mulige tegn og reaktioner

Seksuelle overgreb og vold mod børn og unge er ofte omgærdet af tabu, skam, tavshed, hemmeligholdelse og benægtelse og kan foregå gennem længere tid, uden at omgivelserne får kendskab til det. Det kan således være en vanskelig og kompleks opgave at opspore overgreb mod børn og unge.

Det er sjældent muligt umiddelbart at få be- eller afkræftet en mistanke, og som fagperson står man derfor ofte med tvivl, usikkerhed, uvished og uden dokumentation for, om overgrebet har fundet sted. Det er ofte gennem barnet, at man får viden eller mistanke om overgreb. Barnet udviser måske nogle tegn og reaktioner eller kommer med nogle udsagn om overgreb. Barnet har brug for, at et andet menneske aktivt og engageret reagerer og tager initiativ i forhold til de udsagn, barnet kommer med, eller de tegn og reaktioner, barnet udviser. Som fagperson er det derfor vigtigt, at

man har en faglig viden om de mulige tegn og mulige reaktioner, som et barn kan udvise, dels har en viden om de processer, der ligger bag afdækningen af et overgreb for såvel fagpersonen som barnet.

Børns tegn og reaktioner på overgreb er komplekse, flertydige og sammensatte. Der kan indgå både somatiske, psykologiske og sociale aspekter i et barns bekymrende adfærd eller mistrivsel. Samtidig er det vigtigt at være opmærksom på, at tegn på mistrivsel ikke nødvendigvis er ensbetydende med tegn på overgreb. Tegn på mistrivsel kan fx også vise sig ved andre belastende oplevelser i barnets tilværelse som fx skilsmisse, et nært familiedlems sygdom eller død eller skoleproblemer. Manglende trivsel kan også være tegn på andre former for omsorgssvigt, ligesom det kan være udtryk for, at barnet ikke får dækket sine fundamentale udviklingsbehov.

Derfor er det hverken muligt eller hensigtsmæssigt at udarbejde en facitliste, der rummer tegn og reaktioner, som kan bruges som tjekliste, når man har en mistanke og er i tvivl. Beskrivelsen af mulige tegn og reaktioner skal derfor læses som opmærksomhedspunkter. Den faglige viden om tegn og reaktioner skal altid sættes i forhold til den viden, man har om det konkrete barn og dets familie.

Relevante spørgsmål at stille i denne sammenhæng er: Hvor gammelt er barnet? Hvor modent er barnet? Hvordan er barnets livsvilkår, og i hvilken kontekst kommer barnets trivsel eller bekymrende adfærd til udtryk? Hvad er konkret observeret, og hvad har barnet eventuelt selv konkret givet udtryk for?

Ansatte i Lolland Kommune kan finde en vejledende guide til opmærksomhedspunkter i e-handleguiden på siden "Tidlig indsats" på Lolland Kommunes Intranet.

Mulige tegn og reaktioner på vold

Som professionel medarbejder bør du altid være særligt opmærksom på uforklarlige adfærdsændringer. Det er således vigtigt at opfange de signaler, barnet udsender og herefter få dem analyseret og vurderet ud fra dit kendskab til barnet/den unge, din faglige viden og ekspertise.

Nedenstående beskriver en række forskellige mulige tegn og reaktioner på vold. Der skelnes mellem fysiske, psykiske og sociale/adfærdsmæssige tegn og reaktioner.

FYSISKE TEGN

- Mærker efter slag
- Brandmærker
- Sår på kroppen
- Mærker efter kvælningsforsøg
- Brud på arme og ben, kraveben eller andre knoglebrud
- Symptomer på 'shaken baby syndrome'
- Hyppige skadestuebesøg
- Psykosomatiske klager
- Vanskeligheder med kropslig kontakt, berøring
- Søvnvanskeligheder

PSYKISKE TEGN

- Tristhed
- Indadvendthed
- Ensomhedsfølelse, føler sig anderledes
- Isolation
- Utryk tilknytning
- Mistillid til voksne
- Dissociation
- Lav selvfølelse
- Hjælpelessness, magtesløshed
- Skyldfølelse, skamfølelse
- Begyndende depression
- Manglende identitetsfølelse
- Svært ved at løsrive sig fra forældre/løsriver sig for hurtigt
- Post Traumatisk Stress Disorder (PTSD)

SOCIALE OG ADFÆRDSMÆSSIGE TEGN

- Koncentrationsvanskeligheder ift. leg og samvær med andre
- Leg med fx dukker, hvor vold illustreres
- Vanskeligheder med impuls kontrol
- Indlæringsvanskeligheder
- Tab af kompetencer
- Udadreagerende, aggressiv adfærd
- Følelse af frustration og vrede
- Hyperaktivitet, hypersensitivitet
- Angst
- Selvdestruktiv og selvskadende adfærd
- Udvikling af beskyttelsesstrategier for at undgå vold eller afsløring heraf
- Overtilpassethed
- Vanskeligheder med at regulere følelser

Mulige tegn og reaktioner på seksuelle overgreb

Herunder beskrives en række forskellige mulige tegn og reaktioner på seksuelle overgreb. Der skelnes mellem fysiske, psykiske og sociale/adfærdsmæssige tegn og reaktioner. Der sondres ligeledes mellem de tegn og reaktioner henholdsvis småbørn, mellemstore børn og teenagere særligt kan udvise.

FYSISKE TEGN

Småbørn

- Rødmen, irritation omkring kønsorganer, skede- og endetarmsåbning.
- Smerte, kløe, udslæt omkring kønsorganer, skede- og endetarmsåbning.
- Vaginal blødning, blødning fra kønsorganer og endetarmsåbning.
- Blærebetændelse, skedekatar.
- Blod i underbukserne.
- Have svært ved at gå eller sidde.
- Mave- og fordøjelsessværligheder.
- Klager over utilpashed.
- Stoppe ting/objekter op i skede- og endetarmsåbning.
- Ufrivillig vandladning, encoprese.
- Revner i mundvige, sår i munden.
- Pådragelse af seksuelt overførte sygdomme.
- Synkebesvær, ubehag ift. bestemte fødevarer.
- Usædvanlig kropslugt (sæd).
- Følger ikke normal vækstkurve.

Mellemstore børn

Mellemstore børn vil udvise de samme fysiske tegn og symptomer som småbørn.

Herudover:

- Psykosomatiske klager over smerter i underlivet, hovedpine, mavepine m.m.
- Vanskeligheder med kropslig kontakt, berøring.
- Mangelfuld eller overdreven personlig hygiejne.

Teenagere

Teenagere vil udvise de samme tegn og symptomer som småbørn og mellemstore børn.

Herudover:

- Tidlig seksuel aktivitet.
- Tidlig graviditet og abort.
- Forsøg på at tilbageholde/skjule fysisk udvikling.

PSYKISKE TEGN

Småbørn

- Humørsvingninger.
- Tristhed.
- Angst.
- Uforklarlig gråd, skrigeture.
- Mareridt, bange for at falde i søvn.
- Udvide ligegyldighed, robot-lignende adfærd.
- Ensomhedsfølelse.
- Isolation.
- Reagerer ikke på opfordring på kontakt, trækker sig ind i sig selv/i en skal.
- Mistillid til voksne.
- Utryk tilknytning.
- Dissociation.
- Ukritisk i kontakten til andre.

Mellemstore børn

Mellemstore børn vil udvise de samme tegn og symptomer som småbørn.

Herudover:

- Lav selvfølelse.
- Magtesløshed.
- Apati.
- Skyldfølelse.
- Skamfølelse.
- Begyndende depression.
- Indadvendthed.

Teenagere

Teenagere vil udvise de samme psykiske tegn og symptomer som småbørn og mellemstore børn.

Herudover:

- Depression.
- Mistillid til andre.
- Manglende identitetsfølelse.
- Forvirret omkring kønsidentitet.
- Forøget skyld- og skamfølelse.

SOCIALE OG ADFÆRDSMÆSSIGE TEGN

Småbørn

- Ændring i adfærd.
- Seksualiseret adfærd.
- Overdreven/tvangspræget onani.
- Usædvanlig interesse i og viden om seksualitet ud over alders- og udviklingsmæssigt niveau.
- Koncentrationsvanskeligheder fx ved leg og samvær med andre.
- Leg med dukker, hvor seksuelle overgreb illustreres.
- Regredierende adfærd, babysprog.
- Udadreagerende, aggressiv adfærd, sparke, slå, bide.
- Hyperaktivitet.
- Frustration og vrede.
- Frygt for og modvilje mod bestemte personer eller steder.
- Umotiveret gråd.
- Tavshed.
- Påførelse af selvforskyldt smerte, banke hovedet ind i ting, trække i hår, skære i sin krop.

Mellemstore børn

Mellemstore børn vil udvise de samme sociale tegn og symptomer som småbørn.

Herudover:

- Indlæringsvanskeligheder, manglende koncentration.
- Udvide voksen seksuel adfærd, gå forførende, flirtende.
- Påfaldende påklædning.
- Manglende blufærdighed eller overdreven blufærdighed ift. egen krop og i relation til omgivelserne.
- Begyndende selvdestruktiv adfærd.
- Tab af kompetencer.
- Begyndende udvikling af beskyttelsesstrategier for at undgå seksuelle overgreb eller afsløring heraf.
- Mobning.
- Begyndende selvmordstanker.

Teenagere

Teenagere vil udvise de samme tegn og symptomer som småbørn og mellemstore børn.

Herudover:

- Selvskadende adfærd, cutting, selvmordstanker- og forsøg.
- Spiseforstyrrelser.
- Alkohol og stofmisbrug.
- Udvide pseudomodenhed.
- Hemmelighedsfulde, skamfulde.

Børn, seksualitet og grooming

Udover at være opmærksom på de mulige tegn og reaktioner på overgreb, som børn kan udvise, er det væsentligt at se på, hvad det er, der gør børn særligt sårbare i relation til overgreb. Børn er afhængige af og har tillid til de voksne, som drager omsorg for dem i hverdagen. Det kan betyde, at børn i og med, at de er børn, kan være i særlig risiko for at blive udsatte for overgreb, da de som udgangspunkt har tillid til, at voksne vil dem det bedste.

I relation til seksuelle overgreb er det væsentligt at se på børns udvikling af seksualiteten. Udviklingen af barnets seksualitet går hånd i hånd med barnets samlede udvikling og personlighedsdannelse. Barnet udvikler sin seksualitet i relation til sine nærmeste omsorgspersoner og kender ikke på forhånd til seksualitetens betydning, hverken hos sig selv eller hos den voksne. De(n) voksne, som tager sig af barnet, er derfor med til at give barnets seksualitet betydning i takt med, at barnets interesse for og udforskning af seksualiteten udvikler sig. Som en del af sin udvikling og i samspillet med sine relationer lærer barnet at forstå betydningen af de kropslige oplevelser og fornemmelser.

Et lille barn kender ikke på forhånd til eller har begreb om sin egen eller voksnes seksualitet. Derfor er barnet som udgangspunkt ikke i stand til at vide, hvis det udsættes for et seksuelt overgreb. Barnet vil kunne tro, at overgrebet er en naturlig del af relationen og måske først blive bevidst om, at det har været udsat for overgreb, når det opdager, at seksuelle handlinger ikke er en almindelig del af en relation til voksne. Børn skal lære at skelne mellem omsorg og overgreb, og det er voksne, der skal lære dem det.

Børn som ikke forstår betydningen af – eller har

ord og begreber for – de(t) overgreb, som de er blevet udsat for, kan have vanskeligt ved at gengive oplevelsen. Barnets fortælling kan derfor fremstå fantasifuld og usammenhængende. Måske har barnet været overladt til at skabe sin egen forståelse og mening med overgrebene på et tidspunkt, hvor det ikke sprogligt og udviklingsmæssigt har været modent til det. Det er fagpersonens opgave at forsøge at forstå, hvad det er barnet giver udtryk for.

Overgreb kan begås af en for barnet kendt eller ukendt person. Langt de fleste overgreb bliver dog begået af en person, som barnet kender. Overgrebet finder altså oftest sted på baggrund af, at der er oparbejdet en relation mellem barnet og den voksne krænker. Det som en voksen-krænker udsætter et barn for, kaldes med et fagligt begreb for en groomingproces.

Grooming

Begrebet grooming anvendes om den proces, hvor krænkeren bearbejder, overtaler, forfører og manipulerer et barn eller en ung til at medvirke i seksuelle aktiviteter. Der er tale om en proces, hvor krænkeren gradvist opbygger en relation. En relation, som senere gør det muligt at udsætte barnet for et seksuelt overgreb. Den manipulation og gradvise nedbrydning af barnets grænser, der finder sted, kan være en langvarig og skjult proces. Det er vigtigt, at fagpersoner har viden om og kan identificere denne proces i arbejdet med at opspore og forhindre seksuelle overgreb.

Finkelhor 1984, Socialstyrelsen 2014

Hvad gør du?

Enhver sag, der involverer mistanke eller viden om overgreb mod et barn eller en ung under 18 år, kræver handling. Konsekvenserne for barnets videre liv og trivsel er store og alvorlige. Barnets mentale, emotionelle og sociale udvikling forstyrres, og barnets fysiske udvikling påvirkes. Det er afgørende med en tidlig indsats for at begrænse skaden og for at sikre barnet mod yderligere overgreb og traumer, samtidig med, at den bedst mulige behandling skal tilbydes såvel til barnet som barnets nærmeste omsorgspersoner. Hertil kommer, at overgreb potentielt kan være livstruende, samt at der som oftest vil være tale om strafferetlige forhold.

Et af de første skridt i håndteringen af overgreb mod børn og unge er at vurdere, hvilken grad af viden du er i besiddelse af som professionel.

1. grad: Bekymring

En bekymring er en diffus oplevelse af, at der er noget galt med et barn eller i dets familie. Her er ikke tale om, at man har konkret viden om en konkret handling begået af en bestemt person.

Handling: Bekymringen alene bør i første omgang føre til observation af barnet /den unge i en periode og evt. samtale med forældrene, medmindre bekymringen går på om forældrene begår overgreb mod barnet/den unge.

Som medarbejder skal man drøfte sin bekymring med sin leder og aftale en tidsafgrænset observation af barnet og evt. samtale med forældrene.

2. grad: Mistanke

Mistanke forstås som mere end blot en bekymring. Mistanken handler fx om, at barnet/den unge har været udsat for seksuel grænseoverskridende adfærd eller fysisk eller psykisk voldelig handling fra enten en voksen eller et

andet barn eller ung. Mistanken kan opstå på baggrund af en nærmere observation af barnet, barnets egne udsagn om hændelser, der har fundet sted, udsagn fra andre, eller oplysninger man har fået fra anden side.

Handling: Som medarbejder skal man drøfte sin mistanke med sin leder, og der skal udarbejdes en underretning. Der kan søges råd og vejledning i Børn og ungerådsgivningen, åben rådgivning eller SISO.

3. grad: Viden

Konkret viden handler om situationer, hvor et barn har været udsat for en konkret handling i form af overgreb fysisk, psykisk eller seksuelt, begået af en eller flere personer. Denne viden kan komme fra udsagn fra barnet selv, fra vidner eller som tilståelse fra en person, som har udsat barnet eller den unge for overgreb.

Handling: Som medarbejder kan man drøfte sin viden med sin leder, og der skal udarbejdes en underretning.

Handleveje i forhold til hvem mistanken retter sig i mod

Håndteringen af bekymring, mistanke eller viden er afhængig af hvem mistanken retter sig mod. Konkret kan der skelnes mellem 4 forskellige kategorier:

- Forældre, plejeforældre, bedsteforældre
- Andre i barnets netværk
- En medarbejder/ansat i Lolland Kommune
- Et andet barn/ung

Mistanke og viden i forhold til forældre eller andre i forældrenes sted

Hvad gør du som medarbejder?

- Tal ikke med forældrene/stedforældrene om mistanken.
- Drøft og afklar eventuelt din mistanke med en kollega, der også kender barnet.
- Orienter din leder om mistanken.
- Nedskriv hvilke observationer, tegn, reaktioner og hændelser, der ligger til grund for mistanken – undgå at tolke på beskrivelserne.
- Hvis mistanken rejses af en pårørende eller andre, nedskriv da vedkommendes beskrivelse af den konkrete mistanke – undgå at tolke på beskrivelserne.
- Vis omsorg for barnet og lyt til barnet/den unge, men spørg ikke ind til detaljer om det mulige overgreb.
- Tal ikke om din mistanke eller viden med nogen, der ikke er involveret i sagen.
- Du har underretningspligt.

Hvad gør du som leder?

- Tal ikke med forældrene eller stedforældrene om mistanken.
- Som leder er du ansvarlig for behandling af mistanken, herunder ansvarlig for at sende underretning til Børn- og ungerådsgivningen.
- Vurder oplysningerne fra din medarbejder, herunder om karakteren af oplysningerne umiddelbart giver anledning til at underrette myndighederne – Børn- og Ungerådsgivningen.
- Hvis du er i tvivl kan du kontakte Børn- og Ungerådsgivningen på 54 67 67 67 og bede om vejledning i forhold til, om der skal foretages underretning.
- Orienter din medarbejder om, hvorvidt oplysningerne har ført til en underretning. Hvis det ikke er tilfældet, så orienter medarbejderen om, at vedkommende fortsat vil kunne bruge sin personlige underretningspligt.
- Som underrettende leder og medarbejder kan du/I blive bedt om, at deltage i et møde med henblik på at uddybe underretningen.
- Støt din medarbejder i at kunne rumme sagen i den tid, der går, mens udredningsprocessen foregår i Børn- og Ungerådsgivningen.
- Tal ikke om din mistanke eller viden med nogen, der ikke er involveret i sagen.

Mistanke eller viden i forhold til en voksen i barnets netværk (ikke forældre og ikke ansatte)

Hvad gør du som medarbejder?

- Drøft og afklar eventuelt din mistanke med en kollega, der også kender barnet.
- Orienter din leder om mistanken.
- Nedskriv hvilke tegn, reaktioner og hændelser, der ligger til grund for mistanken – undgå at tolke på beskrivelserne.
- Hvis mistanken rejstes af en pårørende eller andre, nedskriv da vedkommendes beskrivelse af den konkrete mistanke – undgå at tolke beskrivelserne.
- Vis omsorg for barnet og lyt til barnet / den unge, men gå ikke i detaljer om det mulige overgreb.
- Tal ikke om din mistanke eller viden med nogen, der ikke er involveret i sagen.
- Du har underretningspligt.

Hvad gør du som leder?

- Som leder er du ansvarlig for behandling af mistanken, herunder ansvarlig for at sende underretning til Børn- og Ungerådgivningen.
- Vurder oplysningerne fra din medarbejder, herunder om karakteren af oplysningerne umiddelbart giver anledning til at underrette Børn og ungerådgivningen.
- Hvis du er i tvivl kan du kontakte rådgivningen på 54 67 67 67 og bede om vejledning i forhold til, om der skal foretages underretning.
- Forældrene skal orienteres, inden der fremsendes underretning.
- Orienter din medarbejder om hvorvidt oplysningerne har ført til en underretning. Hvis det ikke er tilfældet, så orienter din medarbejder om at vedkommende fortsat vil kunne bruge sin personlige underretningspligt.
- Som underrettende leder kan du og din medarbejder blive bedt om at deltage i et møde med henblik på at uddybe underretningen.
- Støt din medarbejder i at kunne rumme sagen i den tid, der går, mens udredningsprocessen foregår i Børn- og ungerådgivningen.
- Tal ikke om din mistanke eller viden med nogen, der ikke er involveret i sagen.

Mistanke eller viden i forhold til en ansat

Hvad gør du som medarbejder?

- Noter hændelser og de videre handlinger i forhold til mistanke.
- Er det forældre, som kommer til dig med en bekymring eller en mistanke om et seksuelt overgreb eller vold mod deres barn, kan du bede forældrene om at skrive deres samtaler med barnet ned.
- Kontakt din leder – og kun din leder – hvis du har viden om et seksuelt overgreb eller vold begået af en anden ansat. Din leder har ansvar for at gå videre med sagen.
- Hvis din viden er rettet mod din leder, skal du kontakte din leders overordnede leder/direktør i kommunens forvaltning. Direktøren (din leders overordnede) har ansvar for at gå videre med sagen og underrette direktøren for kommunens HR-afdeling.
- Vis omsorg for barnet og lyt til barnet/den unge, men spørg ikke ind til detaljer om det mulige overgreb. Vær til rådighed. Fasthold en normal hverdag for barnet.
- Du har underretningspligt.
- Tal ikke med andre. Heller ikke med den muligt mistænkte.

Hvad gør du som leder?

- Vurder tyngden af den skriftlige og mundtlige information, du har fået fra medarbejderne, forældre eller andre.
- Kontakt din overordnede leder/direktør for at koordinere det videre forløb, herunder om der er grundlag for politianmeldelse.
- Har du konkret viden om vold eller seksuelt overgreb begået af en ansat, skal du straks sende en underretning om barnet til Børn- og Ungerådgivningen. Du skal informere det pågældende barns forældre.
- Vær opmærksom på behovet for støtte og omsorg til de involverede personer: Barnet og dets forældre, den ansatte, som viden eller mistanke er rettet mod, de øvrige ansatte og børn og forældre.
- Da der er tale om en personalesag, skal du – i samarbejde med din overordnede leder/direktør – koordinere det videre forløb med HR-afdelingen.
- Du skal – i samarbejde med din overordnede leder/direktør – vurdere om og hvornår, det er relevant at orientere øvrige ansatte, de andre forældre, bestyrelsen, m.m.

Mistanke eller viden i forhold til et barn under 15 år

Når det handler om børn og seksualitet, er det vigtigt at kunne skelne mellem, hvad der er en del af børns naturlige udvikling og nysgerighed og hvad der er bekymrende adfærd. Leg og eksperimenteren, betragtes som en almindelig del af børns udvikling og nysgerrighed, men der er også adfærd som kan være tegn på, at det ikke er en del af den naturlige udvikling. I nogle situationer kan legen "gå over gevind", uden at der nødvendigvis er tale om overgreb. Nogle gange kan det være en hel børnegruppe, der er optaget af sådanne lege, men det betyder ikke nødvendigvis, at der er tale om overgreb. Her kan der være behov for at drøfte, hvilke lege der bør fremmes i den pædagogiske praksis. I andre situationer kan der være tale om, at et barn udviser en bekymrende optagethed af seksuelt grænseoverskridende lege, som barnet ikke er i stand til at ændre ved almindelig vejledning fra de voksne. Her kan en underretning komme på tale, så det kan blive undersøgt, hvad der ligger bag og således at barnet får den rette hjælp.

Se også Bilag: Januscentret og bekymringsbarometer.

Hvad gør du som medarbejder?

- Overrasker du børnene i situationen, spørg dem da på en neutral måde om, hvad de laver/leger og hvor de evt. har set eller kender denne leg fra? Lyt til børnene og undgå at afhøre dem.
- Drøft og afklar eventuelt din viden og mistanke med en kollega, som også kender barnet eller børnene.
- Nedskriv hvilke tegn, reaktioner eller hændelser, der ligger til grund for din viden eller mistanke – undlad tolkninger.
- Hvis du har fået din viden eller mistanke af en pårørende eller andre, nedskriv da vedkommendes beskrivelse så konkret som muligt og undlad at tolke disse oplysninger.
- Tal ikke om din mistanke med nogen, der ikke er involveret i sagen.

Hvad gør du som leder?

- Vurder medarbejdernes oplysninger, herunder om karakteren af oplysninger tyder mere på en eksperimenterende leg end på en overgrebssituation.
- Hvis du er i tvivl om ovenstående, kan du kontakte Børn- og ungerådgivningen og bede om hjælp til en nærmere vurdering af oplysningerne.
- Der skal ved leg og aktiviteter, der vækker tvivl og bekymring om et seksuelt overgreb, altid foretages en underretning til Børn- og Ungerådgivningen både ift. det barn, der er blevet udsat for overgreb af et andet barn og ift. det barn, der har udsat et andet barn for overgreb.
- Hvis det er afklaret, at det drejer sig om en voldelig eller seksuel handling, skal du, eventuelt sammen med medarbejderen, allerede samme dag indkalde og/eller orientere begge børns forældre.
- Ved samtalen med forældrene skal du orientere om, at der skal indsendes en underretning til Børn- og ungerådgivningen på hvert af børnene, så de kan få den relevante hjælp og støtte.
- Hvis der i forløbet opstår mistanke om, at et af børnene har været udsat for seksuelt overgreb fra forældre eller andre voksne i forældrenes sted, underrettes Børn- og ungerådgivningen med en særskilt underretning uden, at forældrene orienteres. Herefter anvendes proceduren vedrørende viden eller mistanke rettet mod forældrene eller andre voksne i forældrenes sted.
- Som underrettende leder kan du og din medarbejder blive bedt om at deltage i et møde med henblik på at uddybe underretningen.
- Støt din medarbejder i at kunne rumme den tid der går, mens udredningsprocessen foregår i Børn- og Ungerådgivningen.

Underretning i overgrebssager

Reglerne omkring underretningspligt i overgrebssager er reguleret i Barnets lov § 133, stk. 1, nr. 4. I sager med mistanke eller viden om overgreb skal der altid underrettes.

Underretningspligten er personlig. Det betyder, at man på trods af evt. uenighed med sin leder om hvorvidt, der skal udarbejdes en underretning, har pligt til at underrette, hvis man har mistanke eller viden om, at et barn udsættes for overgreb.

Offentligt ansattes underretningspligt efter Barnets lov § 133

1. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte,
2. at et barn umiddelbart efter fødslen kan få behov for særlig støtte på grund af de vordende forældres forhold,
3. at et barn eller en ung under 18 år kan have behov for særlig støtte på grund af barnets eller den unges ulovlige skolefravær eller undladelse af at opfylde undervisningspligten, eller
4. at et barn eller en ung under 18 år har været udsat for overgreb.

Stk. 2. Skoleledere på folkeskoler skal underrette kommunalbestyrelsen, når en elev har ulovligt skolefravær på 15 pct. eller derover inden for et kvartal.

Der henvises til den fulde vejledningstekst vedr. underretningspligten i Kapitel 4 i "Vejledning om indsatser og særlig støtte til børn og unge og deres familier" (Vej nr. 9142 af 26/02/2019).

Hvad skal underretningen indeholde

Underretningen skal indeholde en række oplysninger om de iagttagelser og bekymringer, du har gjort, som er nødvendige for Børn- og Ungerådgivningens behandling af underretningen. Vær derfor meget grundig når du udfylder blanketten, så det sikres, at alle nødvendige oplysninger fremgår af underretningen.

Det er vigtigt, at du skelner mellem, hvad du ved og hvad du antager. Din viden skal bygge på dine konkrete iagttagelser og bekymringer. Disse skal være så konkrete som muligt og du må meget gerne komme med eksempler fra hverdagen.

Underretningen må ikke indeholde dine egne vurderinger eller forslag til, hvad der kan gøres ved problemet, men gerne din faglige vurdering af barnets trivsel og udvikling og den bekymrende adfærd.

Punkter, der skal med i underretningen

- Barnets/den unges navn, personnummer, adresse og telefonnummer.
- Navn på mor/far/værge og adresse.
- Oplysning om forældremyndighed, hvis oplysningen haves.
- Hvor længe problemet har eksisteret – og hvor længe du og dit arbejdssted har kendt barnet/den unge.
- Beskrivelse af barnets ressourcer, problemer og vanskeligheder.
- Hvad din arbejdsplads, du/andre har gjort for at hjælpe.
- Samarbejdet med forældrene – hvordan har de reageret på din bekymring.
- Anføre om forældrene er orienteret om underretningen og hvis de ikke er, anføres begrundelse herfor.
- Dit navn og stilling.
- Dato.

BEMÆRK: Hvis mistanken retter sig mod én eller begge forældre, orienteres de ikke om underretningen. Underretningen sendes direkte til Børn- og ungerådgivningen. Børn- og ungerådgivningen koordinerer med politiet, i forhold til hvornår forældrene orienteres om underretningen.

Er du i tvivl om betingelserne for underretning er opfyldt eller om hvordan du skal udfærdige underretningen, kan du altid rette henvendelse til den åbne rådgivning på skolerne/institutionerne eller ved telefonisk kontakt til Børn- og Ungerådgivningen på telefon 54 67 67 67.

Hvordan underretter du børn og ungerådgivningen?

I sager om vold og seksuelle overgreb fremsendes underretninger skriftligt. Det for at sikre dokumentation i den videre sagsbehandling. I tilfælde, hvor der fx er synlige mærker eller slag eller hvor et seksuelt overgreb netop har fundet sted, skal man straks kontakte Børn- og Ungerådgivningen telefonisk. Er det uden for almindelig arbejdstid kontaktes politiet på 114 og herefter bliver Lolland Kommunes rådighedssvagt aktiveret.

Underretninger omkring børn/unge fra samarbejdspartnere i Lolland Kommune og eksterne, skal sendes fra Borger.dk. Her starter du en underretning UDEN MitID, og sætter dine kontaktoplysninger på. Når du afslutter bliver underretningen automatisk sendt til Børn og Ungerådgivningens postkasse.

Underretninger fra borgere skal ligeledes sendes fra Borger.dk. Her vælger du en underretning med MitID eller Anonym.

Når underretningen er modtaget

Når Børn- og ungerådgivningen modtager en underretning i overgrebssager, håndteres sagen på samme måde som beskrevet under side 10, dog med enkelte væsentlige tilføjelser i sagsforløbet:

- **Samtale:** Ved behandling af en underretning om overgreb mod et barn eller en ung skal kommunen gennemføre en samtale med barnet eller den unge. Er der viden eller mistanke om, at overgrebet er relateret til forældrene, skal samtalen finde sted uden samtykke og uden tilstedeværelse af forældrene (Barnets lov § 137, stk. 3).
- **Kontakt til Politi:** Sagen drøftes altid med politiet og der tages stilling til grundlag for anmeldelse
- **Kontakt til børnehus:** Der rettes henvendelse til Børnehus Sjælland (se yderligere side 26)
- **Politi:** Politiet tager stilling til evt. retsmedicinsk undersøgelse og videoafhøring af barnet.

Overgrebssager håndteres altid i et tæt samarbejde mellem rådgiver og teamleder, evt. med inddragelse af relevant psykologfaglig bistand. Det er således aldrig kun én medarbejder der er involveret omkring opstart og håndtering af sagen.

Se i øvrigt side 9 for beskrivelse af hvordan sagen generelt håndteres ved modtagelse.

Børnehus

Når et barn eller en ung har været udsat for overgreb, eller ved mistanke herom, skal kommunen benytte det Børnehus, som kommunen er tilknyttet i forbindelse med udarbejdelse af den børnefaglige undersøgelse. Lolland Kommune er tilknyttet Børnehus Sjælland beliggende i Næstved.

Sager til børnehuset kan opledes i 2 kategorier:

1. En konsultativ sag
2. En børnehussag

Konsultativ sag

Ved konsultativ sag forstås en sag, hvor kommunen har en vag mistanke om overgreb. Her kan børn- og ungerådgiveren få rådgivning og vejledning. Formålet er at afklare sagens videre forløb, det vil sige om den vage mistanke skal føre til iværksættelse af en børnefaglig undersøgelse, politianmeldelse, m.m.

En Børnehussag

En Børnehussag er en sag, der involverer flere sektorer: Lolland Kommune, politiet, sygehusvæsenet/retsmedicinsk afdeling. Her kan sagens videre forløb koordineres.

Følgende kriterier skal være opfyldt før der er tale om en Børnehussag:

- En sag hvor der er viden eller mistanke om overgreb imod et barn under 18 år (fysiske eller seksuelle overgreb) og hvor kommunen træffer afgørelse om iværksættelse af en børnefaglig undersøgelse, eller afgørelse om at revidere en allerede foreliggende undersøgelse.
- Udover Lolland Kommune skal der være mindst én sektor mere involveret. Det kan være politiet og/eller sygehusvæsenet.

Kontakt og handling

Såfremt det vurderes, at sagen er en Børnehussag, kontakter Børn- og ungerådgivningen hurtigst muligt Børnehus Sjælland, og der etableres herefter et tæt samarbejde.

Kontaktoplysninger

Underretninger omkring børn/unge fra samarbejdspartnere i Lolland Kommune og eksterne, skal sendes fra Borger.dk. Her starter du en underretning UDEN MitID, og sætter dine kontaktoplysninger på. Når du afslutter, bliver underretningen automatisk sendt til Børn og Ungerådgivningens postkasse: underretninger@lolland.dk.

Underretninger fra borgere skal ligeledes sendes fra Borger.dk. Her vælger man en underretning MED MitID eller Anonym.

Endvidere kan rådgivningen kontaktes på:

Øst: 54 67 61 09.

Vest: 54 67 60 30

Rådgivningsmuligheder

Kommunen: Du kan få konkret rådgivning og vejledning hos din kommune, hvis du er bekymret for at et barn mistrives, eller hvis du har mistanke eller viden om overgreb mod et barn eller en ung. En del kommuner har desuden nedsat tværfaglige teams, hvor man kan drøfte sin bekymring i anonymiseret form. Det er en fordel, at fagfolk kontakter deres kommune for rådgivning, idet de der påbegynder dialogen med den myndighed, som har handleforpligtigelsen. Find din kommune.

VISO - Den nationale videns- og specialrådgivningsorganisation - tilbyder rådgivning inden for det sociale område og på specialundervisningsområdet. VISO er et tilbud til dig som fagperson i de sager, hvor du har brug for sparring, supplerende viden og rådgivning i forhold til at give borgeren den rette hjælp. VISO kontaktinformation.

Regionale børnehuse: Børnehusene tilbyder konsultativ bistand til kommunale myndighedsrådgivere i konkrete sager, hvor der er mistanke eller viden om overgreb på et barn eller ung. Konsultationen foregår via telefonisk henvendelse til det børnehus, som kommunen er tilknyttet. Find dit børnehus.

Bilag 1: Januscentret - bekymringsbarometer til vurdering af børns ”seksuelle” adfærd og leg

Man kan inddele den seksuelt orienterede adfærd i tre trin:

1. Normal adfærd, der ikke vækker bekymring:

- Alderssvarende optagethed af seksualitet.
- Alderssvarende seksuelt prægede lege med jævnaldrende.
- Seksuelle lege mellem børn, som er præget af ligeværdighed, jævnbyrdighed, gensidighed og nysgerrighed.

2. Adfærd, der kræver skærpet opmærksomhed og indgriben:

- Overdreven interesse for eller overdreven optagethed af seksuelle aktiviteter.
- Seksuelt grænseoverskridende adfærd er den foretrukne fremfor andre mere - alderssvarende aktiviteter/lege.
- Seksuel adfærd, der adskiller sig fra andre børns/unges naturlige nysgerrighed.
- Ikke alderssvarende viden om seksualitet. Fx påfaldende fremmelig eller voksenagtig viden om sex.
- Overdreven interesse for pornografi.
- Seksuelle lege, som fører til beklagelser fra andre børn.
- Seksuelle lege, som er forbundet med angst, skam og skyld.
- Bestikkelse, trusler eller tvang mod andre børn for at få dem til at deltage i de seksuelle aktiviteter.
- Tydelig forskel i alder, modenhed og intellekt mellem de børn, som indgår i de seksuelle aktiviteter sammen.

3. Adfærd, der kræver øjeblikkelig indgriben

- Stor aldersforskel (fx 14-årig dreng, som udviser seksuel adfærd overfor et 6-årigt barn).
- Hvis et offer fortæller om overgreb fx i form af orale, anale eller vaginale penetrationer eller anden intimiderende fysisk krænkelse.
- Er udsat for trusler, vold og hemmeligholdelse.

[Hent evt. JanusCentrets bekymringsbarometer på www.januscentret.dk](http://www.januscentret.dk)

Hvad karakteriserer børn og unge med bekymrende/krænkende adfærd?

Der er flere fællestræk, der karakteriserer de børn og unge, som krænker andre børn og unge.

Tal viser, at en relativt stor del af de børn, der selv er blevet krænket, har været vidne til vold eller overgreb, har indlæringsvanskeligheder, ADHD eller udviklingshæmning havner i gruppen af børn med overgrebsadfærd. Mange af disse børn har udvist seksuelt bekymrende adfærd i en længere periode inden overgrebene, og flere af de børn og unge, der krænker andre seksuelt, har mere end et offer.

Det er overvejende drenge, der krænker. Piger i gruppen af børn med overgrebsadfærd udgør imidlertid en væsentlig minoritet – nemlig ca. 10 %. Til gengæld er der næsten lige så mange drenge som piger, der bliver ofre for andre børns seksuelle overgreb. Mange af ofrene er børn under otte år.

Børn og unge under 18 år er ansvarlige for ca. en tredjedel af alle kendte overgreb mod andre børn og unge. En tredjedel af disse har selv være udsat for seksuelt misbrug. For yngre børn med overgrebsadfærd, er det helt op mod halvdelen, der selv er blevet misbrugt. I gruppen af børn med overgrebsadfærd finder man også en del børn, der har været vidne til seksuelle overgreb og til vold. Et stort antal af børn med overgrebsadfærd har indlæringsvanskeligheder og andre neuro-psykiatriske lidelser. Psykisk udviklingshæmning ser ud til at udgøre en selvstændig risikofaktor. Sociale vanskeligheder og ensomhed er ligeledes kendetegnende for mange af disse børn og unge.

Offer og krænker kender stort set altid hinanden. De er søskende, kusiner/fætre, skolekammerater eller børn på samme opholdssted, og overgrebene foregår hjemme hos offer eller krænker, på skoler eller på anbringelsessteder. Det er altså både hjemmeboende og anbragte børn og unge, man finder i gruppen af børn og unge, der krænker andre seksuelt.

Bekymringspunkter

Der er flere faktorer, der spiller ind på børns og unges udvikling af seksuelt grænseoverskridende adfærd. Vær særlig opmærksom hvis en eller flere af nedenstående faktorer gør sig gældende hos barnet eller den unge:

- Omsorgssvigt (fysisk, psykisk og seksuelt).
- Ikke alderssvarende følelsesmæssig og sproglig udvikling.
- Manglende sociale kompetencer.
- Lav impuls kontrol.
- Utilstrækkelig indlevelsessevne.
- Dårlig begavelse.
- Opmærksomheds- og koncentrationsvanskeligheder (ADHD).
- Ensomhed.
- Nederlagsoplevelser.
- Sociale vanskeligheder.
- Skole-, indlærings- og kammeratskabsvanskeligheder.
- Ringe eller forvrænget viden om seksualitet.
- Dysfunktionel familiebaggrund.
- Lavt selvværd.
- Ringe forståelse for motiver bag eller skadevirkninger af det seksuelle overgreb.

Hvis du er ansat i Lolland Kommune kan du finde en vejledende guide til opmærksomhedspunkter i e-handleguiden på siden "Tidlig indsats" på Lolland Kommunes Intranet.

Handleguide for bekymringsbørn – Lolland Kommune. Godkendt af Byrådet den 30. november 2023.
Redigeret april 2024, p.g.a de tidligere gældende regler i serviceloven, fra 1. januar 2024 findes i Barnets lov.

Lolland Kommune
Børn, Unge og Familie
Jernbanegade 7
4930 Maribo
Tlf. 54 67 67 00
www.lolland.dk